

УДК: 316.64-049.2

МАНІПУЛЯЦІЯ СВІДОМІСТЮ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: МЕТОДИ Й МЕХАНІЗМИ

Ващенко К.С.

Науковий керівник – ст. викл. Жидкова О.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, просп. Науки, 14, каф. філософії, тел.(057)702-14-65)

e-mail: kateryna.vashchenko@nure.ua

This paper examines the problem of the influence of the media on human consciousness. Numerous studies have shown that the media occupy a huge place in the life of the individual and society as a whole. Television, radio, print, Internet, advertising have become the main sources of information that shape the inner world of a person. Under the conditions of the information society and globalization, the media have become a tool through which consciousness itself is directly shaped.

В сучасному світі зростає можливість маніпулювання суспільством в цілому і окремою людиною, зокрема. Інформатизація суспільства відбувається в певному соціальному середовищі. Сьогодні потужність інформаційних потоків не стримується ні моральними, ні культурними межами. Інформація несе в собі як творчу, так і руйнівну силу, але набагато більшою мірою, ніж це було раніше. На людей спрямовується могутній потік інформації, що впливає на суспільну свідомість і відчуття.

У ХХІ столітті термін «маніпуляція» розширився, наповнився політичним забарвленням. «Він став використовуватися стосовно засобів масової інформації (ЗМІ) і політичних заходів, спрямованих на програмування думок або направлення мас, психічного стану населення і т. п. Кінцева мета таких зусиль – контроль над населенням, його керованість і слухняність» [1, с. 44-45].

Нині, в століття правління інформаційних технологій і засобів масової комунікації, ЗМІ грають все більшу роль в життя людей. Існує велика кількість різнобічних ЗМІ – телебачення, радіо, друкарські і інтернет-видання, новинна стрічка соціальних мереж. При обговоренні і аналізі будь-якої події кожне джерело інформації висвітлює свій погляд на нього. Це пов'язано з тим, що за кожним ЗМІ стоять певні люди, яким вигідно донести інформацію так або інакше. Тому і створюється різноманіття різних точок зору. Людина приймає всю інформацію, загалом не устигаючи зрозуміти, яке її особисте відношення до якоїсь піднятої проблеми і неусвідомлено приймає ту точку зору, яка продиктована. Будь-яка інформація, впливаючи на людину, може створити у неї соціальну або психологічну установку, тобто неусвідомлену внутрішню готовність до будь-яких дій.

Цю особливість людської психіки ефективно використовують маніпулятори при управлінні громадською думкою. Сприяє маніпулюванню і той факт, що люди частіше схильні не замислюючись сприймати інформацію, не намагаючись її проаналізувати.

Спосіб подання інформації грає дуже важливу роль. Факти які можна розуміти по-різному, спотворюють отриману інформацію і підштовхують людей сприймати її двояко. Набагато зручніше частково освітлювати проблему, спонукаючи людину на потрібні роздуми. Компановка тем, подання інформації за певним порядком, спрямоване на те, щоб потрібні повідомлення як найкраще вплинули на думку людини. Як відзначає С.Г. Кара-Мурза, «жертвою маніпуляції людина може стати лише у тому випадку, якщо вона виступає як її співавтор чи співник. Тільки якщо людина під впливом отриманих сигналів перебудовує свої переконання, думки, настрої, цілі – і починає діяти за новою програмою – маніпуляція відбулася. А якщо особистість засумнівалася, невідступилася від переконань, захистила свою духовну програму, вона жертвою не стає. Маніпуляція – це не насильство, а спокуса. Кожній людині дана свобода духу і свобода волі. Отже, він або вона навантажені відповідальністю – встояти, не впасти в спокусу» [2].

Для успішної реалізації маніпуляції існує ряд певних технологій і прийомів. Наприклад, незаслужене тавро, узагальнення, перенесення, посилення на авторитети, свідчення людей, створення проблеми з нічого. Штучна чи перебільшена проблема іноді викликає серйозну реакцію суспільства. Потрібно більше емоцій, ніж міркувань. Головна функція ЗМІ в громадянському суспільстві полягає в перетворенні громадян на величезний, але не зібраний в одному місці натовп – через масову культуру і єдиний потік інформації. «Нові інформаційні структури можуть стихійно викликати глибокі зміни. Не потрібно йти на жертви або застосовувати силу – за винятком, мабуть, тих випадків, коли хтось свідомо заплутує або спотворює інформацію» [3, с. 593].

Уінстон Черчіль сказав, що той, хто володіє інформацією, той володіє світом. Сьогодні можна з впевненістю говорити про те, що той, хто контролює ЗМІ, здатний активно впливати на переконання людей, їх поведінку і в цілому на масову свідомість в суспільстві.

Література

1. Доценко, Е. Л. (2003). Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита (Т.2). Речь.
2. Кара-Мурза, С.Г. (2014). Власть манипуляции. Академический Проект.
3. Мидоуз, Д., & Рандерс, Й. (1999). За пределами допустимого. Новая постиндустриальная волна на Западе.